

Dubatur autem, an liceat clericis sine periculo irregularitatis exhortari ad strenue pugnandum in bello justo. In quo certum est, antecedenter licere consilium dare eunti ad tale bellum, et ante actuale congressum animare ad strenue se gerendum, etc., sine dicto periculo. Ita enim sumitur ex c. Maximianus, 23, quæst. 3, cum aliis, 23, quæst. 8, et a fortiori patebit ex dicendis. De actuali vero conflictu est aliqua controversia. Nam Innocentius et Hostiensis, quos sequitur Sylvester, *Bellum*, 3, num. 4, putant secuto effectu contrahi irregularitatem a clerico exhortante, dicto modo. Contraria vero est recepta sententia in cap. penult., de Homicid., Gloss., in cap. Siscitaris, verb. *Prodire*, 7, quæst. 4; Antonin., 3 part., tit. 23, c. 2, § 6; Alvarus Pelag., lib. 4 de Planctu Eccles., cap. 48; Covarruvias, dict. 2 part., § 3, n. 2; Navarr., num. 215; Tabiena, *Irregularitas*, 3, num. 21; et hanc sententiam judico veram, cui favent jura, 23, q. 8; nam quod exhortatio sit in actuali conflictu, non mutat concursus. Sed in primis erit hoc certius, si supponamus clericum licite, et ex pia causa, ac justa facultate interesse bello, ut omne tollatur vestigium illiciti operis. Ille ergo sic exhortando non male facit, quia nec contra justitiam, cum exhortetur ad opus justum; nec contra specialem aliquam prohibitionem, nulla enim extat, supposito quod licite intersit tali bello. Rursus ille non directe provocat ad homicidium (tunc enim fieret irregularis), sed ad fortiter pugnandum; valde ergo remote et per accidens se habet ad homicidium; non ergo ejus voluntati imputandum est; ergo nec irregularitas inde contrahitur. Adde vero, quamvis clericus vel religiosus contra obedientiam vel prohibitionem Ecclesie male faciat tali bello assistendo, nihilominus non incurrere irregularitatem propter illam solam generalem exhortationem ad strenue pugnandum. Probatur, quia illa culpa quam committit clericus sic bello assistens, nimis extrinseca est ad homicidium, nec reddit illud magis aut minus voluntarium, solumque est contra prohibitionem positivam, quæ non est facta intuitu vitandi periculum homicidii, sed ut servetur debitus ordo et decencia clericorum, et subordinatio quam habere debent ad Prælatos suos.

9. *Imo etiam si militet, modo propriis manibus non mutilet.* — *Objectioni satisfi.* — Denique addo, etiamsi clericus sit in tali bello justo militando et vulnerando, si tamen pro-

priis manibus neminem mutilet, vel occidat, vel sit causa proxima ut alii faciant, non incurrere irregularitatem, etiamsi in tali bello multa homicidia sequantur. Ita docent Covarruvias, Navarrus, et alii auctores supra citati, quorum sententia videri potest difficilis, quia illa actio videtur specialiter prohibita clericis propter periculum homicidii, atque ita sequuto effectu, habere irregularitatem annexam, juxta principia juris. Nihilominus verissima est hæc sententia et satis expressa in dict. cap. Petitio, de Homicid., et alia supra citata de clericis loquuntur, quæ per argumentum a fortiori adduximus, ut idem de laicis probaremus. Ratio vero est, quia illi neque mutilant, neque deformant, neque sunt causa proxima deformationis. Quod autem peccent, extrinsecum est ob positivam prohibitionem. Cum autem instatur, hanc prohibitionem esse ob periculum sanguinis, respondeo, esse ob periculum, ne sanguis effundatur ab ipsomet clerico præliante, non vero ab aliis, nam Ecclesia non intendit, nec vult, ut alii milites non effundant sanguinem in tali bello justo, neque igitur vult vitare periculum illius effusionis, ut a laicis, sed ut a clericis fieri potest; ergo, si hoc periculum non perveniat ad effectum ex actione propria ipsiusmet clerici, peccatum illud non habet annexam irregularitatem.

10. *C. Quod in dubiis, de Pœnis, objicitur.* — *Exponitur primo.* — *Exponitur secundo.* — *Exponitur tertio.* — Sed objici potest cap. Quod in dubiis, de Pœnis. Ubi ait Pontifex deponendos esse clericos, qui gubernant naves ad pugnam, vel per se militant, vel alios incitant ad præliandum, quia gravissime peccant, nec requirit aliam sanguinis effusionem ab ipsismet clericis factam. Respondeo primo, si argumentum esset validum, etiam non esset necessarius effectus deformationis humanæ sequutus in tali bello ex quorumcumque militum actione, quia etiam de hac effusione nulla fit mentio in illo textu, sed de solo peccato. Prima igitur expositio est, ut textus ille intelligatur de bello injusto. Ita Glossa ibi, et apparenter probat, quia incitando ad pugnam in bello justo non peccat clericus, ut ex aliis juribus constat, 23, q. 8. Adhuc autem subintelligendum est, effectum mutilationis vel mortis esse sequutum in bello, ex quorumcumque militum actione. Unde posset esse secunda expositio, ut decisio illa procedat etiam in bello justo et de pœna irregularitatis, ita tamen ut singula membra cum

debita proportionem intelligantur. Nam incitatio ad pugnam talis esse debet, ut in particulari etiam inducat ad homicidium vel mutilationem, ut intellexisse videtur Navarrus exponendo eundem textum num. 216; personalis etiam pugna futura est cum actuali executione deformationis; gubernatio autem navis videtur causa sufficiens irregularitatis, etiamsi effectus tantum sequatur immediate ex aliorum actionibus, quia est veluti universalis causa influens cum omnibus militibus seu applicans omnes causas proximas, et maxime quia in particulari ita gubernatur navis ad singulos ictus prout necessarium censetur, ut habeant effectum. Tertio et simplicius, juxta verba litteræ potest intelligi textus ille de quocumque bello, quia ibi nulla fit restrictio; de clericis autem, qui in eo inique assistunt et actiones ibi numeratas peccaminose exercent; non tamen de irregularitate, sed de aliqua pœna depositionis ab homine imponenda, ut Panormitanus intellexit, et Abbas etiam antiquus, juxta proprietatem illorum verborum: *De rigore canonico eos credimus puniendos.* Hæc autem pœna posset ab Episcopo imponi propter gravitatem delicti immiscendi se indebito modo actibus prohibitis et indecentibus statui clericali, etiamsi non sequatur ex illis effectus effundendi sanguinem; secus autem est de irregularitate.

11. *Corollarium.* — Atque ex dictis sequitur, clericum vel Prælatum Ecclesie, qui dat arma militibus, ut in bello justo pugnent, non incurrere irregularitatem, etiamsi cum illis postea occidant, sicut supra de laicis dictum est, quia in hoc nulla distinctio est inter clericum et laicum, licet oppositum teneat Sylvester, *Homicid.*, 3, quæst. 6, vers. 5, et Angel., *Irregularitas*, 1, n. 15. Quod autem diximus, tenet Navarrus, num. 216, et sequitur evidenter ex dictis, quia ejusdem rationis est dare arma ac dare consilium vel voluntatem exhortando. Est autem advertendum, Navarrum et alios in his casibus addere limitationem, nisi arma dentur ex intentione, ut milites occidant. Ego vero intelligo, intentionem mere internam nihil ad hoc operari, intelligendumque id esse, quando illa intentio exterius exprimitur dando arma determinate ad homicidia faciendâ, etiam justâ, et ad illa exhortando. Quando autem solum dantur ad strenue pugnandum vel etiam ad procurandam victoriam, non incurritur irregularitas, etiamsi clericus moraliter certus sit de effectu vel etiamsi illum desideret: tum quia illud

desiderium nihil exterius operatur, ut sit fundamentum irregularitatis, et per se ad illam non sufficit; tum etiam quia tale desiderium ex se justum est, et includens virtualiter conditionem, si alio modo victoria comparari non potest.

12. *De dispensatione hujus irregularitatis.* — Ultimo loco dicendum supererat de dispensatione hujus irregularitatis. Sed quod attinet ad jus commune satis constat ex dictis; solus enim Papa ex jure communi potest in illa dispensare. Dicunt autem communiter Doctores citati, hoc ipso quod Papa confert alicui clerico facultatem præliandi in bello, facere illum immunem ab irregularitate etiamsi occidat, veluti anticipatam dispensationem ei concedendo. Quod intelligendum est, quando expresse concedit facultatem pugnandi propriis manibus, quia tunc dispensando in substantia legis, dispensat in omnibus annexis. Secus vero est, si det tantum facultatem existendi in bello etiam cum armis defensivis et offensivis, nam si aliud non exprimat, non censetur absolute concedere usum illorum, sed si necessarius fuerit ad propriam defensionem. De Episcopis vero certum est, non posse in hac irregularitate dispensare ex decreto Concilii Tridentini, sess. 24, c. de Reform., quia ibi solum conceduntur irregularitates ex delicto; hæc autem non est ex delicto. Quod bene notavit Navarr., num. 194.

13. *Quorundam sententia improbat.* — Dicunt vero aliqui, ex jure antiquo posse Episcopos dispensare in hac irregularitate, si sit occulta. Sed hoc nullo jure probari potest, et ideo rejiciendum est, ut etiam advertit Navarr., num. 218, in fine. Addendum vero est, eos, qui possunt ex privilegio dispensare in irregularitatibus cum exceptione homicidii voluntarii, posse in hac irregularitate dispensare, quia sub homicidio voluntario non comprehenditur illud, quod juste fit, quia simpliciter non est homicidium, ut notavit D. Thom., 1. 2, quæst. 88, art. 6, ad 3, citans August., lib. 1 de Libero arbitrio, cap. 4 et 5, de quo latius in 2. 2, quæst. 64. Sunt ergo hæc irregularitates quasi specie diversæ, et ideo sub exceptione unius non includitur alia. Quod recte docuit Cajetan., verb. *Irregularitas*, et Corduba, in Summ., quæst. 34; et Armilla, verb. *Irregularitas*, num. 13, et sumitur ex Navarro, et aliis supra. Unde religiosi mendicantes, qui habent privilegia dispensandi cum suis religiosi in omnibus irregularitati-

bus, exceptis irregularitatibus bigamiæ et homicidii voluntarii, ut ex compendiis privilegiorum et ex aliis auctoribus constat, poterunt etiam in hac irregularitate dispensare; de quibus privilegiis latius in proprio opere, Deo bene juvante, dicere paramus.

SECTIO VII.

Utrum per alias actiones contrahatur irregularitas ob defectum lenitatis.

1. Præter actum iudicii et belli justii, numerari hic solent irregularitates, quas interdum contrahunt medici, vel chirurgi, vel eorum ministri, qui eos adjuvant ad secundum brachium, v. gr., et infirmarii qui curam gerunt ægroti et suis actibus interdum accelerant ejus mortem. Nam hi omnes videntur contrahere irregularitatem absque peccato, occasione mortis aut mutilationis; ergo ob defectum lenitatis.

2. *Conclusio.* — Dicendum vero est, ex hoc capite nunquam contrahere has personas irregularitatem. Nam loquendo in primis de laicis, si debitam diligentiam et peritiam adhibeant in suo munere, etiamsi mors sequatur, non incurrunt irregularitatem, cap. Ad aures, de Ætate et qualitate. Incurrent autem illam, si ex imperitia aut negligentia; ex eorum actione sequatur mors. Illa tamen irregularitas non est ex defectu lenitatis, sed ex delicto, pertinetque ad homicidium casuale, potius quam ad voluntarium. Quæ regula communis est chirurgis, ut recte notavit Sylvest., verb. *Homicidium*, 2, quæst. 13 et 14, et a fortiori etiam extenditur ad eorum ministros et cooperatores, ut recte Navarr., num. 218, quia non est pejoris conditionis cooperator, quam agens principale. Differentia autem inter hos omnes, ac iudices et ministros eorum, primaria est, quia jura ponunt irregularitatem in uno casu, et non in alio. Hujus vero ratio est, quia illorum actio per se ordinatur ad vindictam et ad sanguinis effusionem; horum vero ad vitæ conservationem.

3. *De infirmariis.* — Unde etiam concluditur, eandem regulam servandam esse cum his, qui habent curam infirmorum. Nam, si convenientem providentiam adhibeant, nunquam incurrunt irregularitatem, nisi interveniat culpabilis negligentia, ita ut periculum accelerationis fuerit prævisum vel prævideri potuerit et ex notabili negligentia prætermissum fuerit. Quæ est communis sententia

Cajetani, 2. 2, quæst. 64, art. 8; Soti, 5 de Justitia, quæst. 1, art. 9; Navarri, num. 29; Tabienæ, *Irregularitas*, 3, num. 12 et 13; Armillæ, num. 48; Angeli, *Homicidium*, 2, num. 14; Sylvestri, quæst. 14; Maioli, lib. 5, cap. 48, § 1.

4. *Quæ actiones sint circa hoc clericis prohibita.* — Hæc autem omnia eodem modo procedunt in clericis, præterquam in casibus in jure expressis, qualis est in cap. Tua nos, de Homicidio; ibi enim prohibetur clericis chirurgiæ artem exercere, unde si ex actione ejus sequatur mors, etiamsi non sequatur ex culpa ejus, sed ex negligentia infirmi vel alia de causa, nihilominus irregulares fient, quia actio illa eis prohibita est ratione talis periculi et sub illa conditione, de quo supra dictum est, et videri possunt auctores in locis proxime citatis.

DISPUTATIO XLVIII.

DE IRREGULARITATE, QUÆ EX INFAMIA CONTRAHITUR.

Quamvis infamia delictum per se non sit, ex delicto tamen oriri solet, et ideo post irregularitates, quæ ex delictis nascuntur, hanc proxime adjungimus, quæ illis maxime affinis est, quamvis interdum possit sine delicto contrahi. Prius ergo de ipsa infamia videndum est, quid et quotuplex sit, et unde oriatur; deinde quomodo ex illa irregularitas contrahatur, et quomodo etiam tollenda sit.

SECTIO I.

Quid sit infamia et quotuplex.

1. *Fama quid.* — Constat ex voce ipsa infamiam esse quamdam bonæ famæ privationem vel diminutionem. Est autem fama (quæ absolute dicta in bonam partem accipitur), *illæse dignitatis status, vita, et moribus comprobatus et in nullo diminutus*, ut dicitur in l. Cognitionem, ff. de Variis et extraordinariis criminibus. Infamia ergo erit imminutio hujus status, quæ per publicam malamque opinionem de persona fit, et hæc ipsa sinistra opinio publica est infamia. Unde sicut Augustinus, lib. 83 Quæstionum, quæst. 34, definit bonam famam seu gloriam esse claram notitiam cum laude, ita nos dicere possumus, infamiam esse obscuram notitiam, et reprehensione seu vituperatione dignam.

2. *Infamia ex parte materiæ duplex.* — Unde in primis constat, materiam, circa quam versatur infamia, esse vitium aliquod vel defectum personæ. Ex quo capite duplex potest distingui infamia, ita ut una sit de vitio, quod sit proprium peccatum seu delictum personæ, cujus manifestatio personæ existimationem dimittit; alia sit de aliis qualitibus seu defectibus personæ, quæ sine culpa ejus, statum dignitatis ejus dimittunt; et utraque ad præsentem considerationem pertinet, quamvis magis prima, ut videbimus.

3. *Secunda divisio infamiæ in legalem et popularem.* — Solet autem ulterius distingui in infamiam juris et facti, nam de utraque fit mentio in jure. De priori, in l. 1, 2 et 3, ff. de His qui notantur infamia, cap. Infames, 3, quæst. 7; de posteriori, in cap. Licet, de Testibus, cap. Licet, de Probationibus. Ut autem hæc communis distinctio melius exponatur, aliam licet non adeo vulgarem præmitto, qua possumus infamiam dividere in legalem et communem, seu popularem, vel humanam; quarum prior etiam dici potest infamia juris, et posterior facti. Quam divisionem sumo ex l. Eam, C. Ex quibus causis infamia oriatur, quæ sic habet: *Ea, quæ pater testamento suo filios increpans, scripsit, infames quidem filios jure non facit* (ecce infamiam juris). *Sed apud bonos et graves opinionem ejus, qui patris displicuit, onerat* (ecce communem infamiam facti). Legalem ergo infamiam appello illam, quæ ex vi alicujus legis humanæ habet aliquos morales effectus, ratione quorum specialis quædam moralis macula reputatur, et quia in ea ratione completur per institutionem humanam, ideo legalis appellatur, et eodem sensu dici potest infamia juris quoad suam primævam originem et institutionem. Communis autem seu popularis infamia dicitur opinio quædam, quæ obscurat quidem personæ æstimationem et aliquo modo vilem eam reddit, non ex vi alicujus legis, quia nullam inde habet institutionem, neque ullum effectum, sed solum ex hominum iudicio et apprehensione, ideoque dici potest infamia facti, ut, v. gr., communis opinio de aliquo, quod descendat ex secta damnata, si non foveatur aliquo jure habente talem personam suspectam, vel eo titulo inhabilitatem aliquam introducente, erit infamia quædam communis et humana; si autem accedat tale jus, erit legalis. Hic ergo esse posset unus sensus illius communis

partitionis infamiæ juris et facti, communiterque hoc sensu accipitur, ut videre licet in Sylvest., et aliis, verb. *Infamia*, et Castro, ac Penna, locis infra citandis, et aliis, quos isti referunt; ad infamiam enim facti nullam juris dispositionem requirere videtur. Sed certe in ordine ad effectus morales, ut nunc de illa loquimur, necessaria est aliqua juris dispositio, quæ statuat quale crimen sufficiat ad infamiam, quod in præsentem maxime necessarium est, ut videbimus. Et ideo supponimus omnem infamiam, de qua sermo est in præsentem, debere esse legalem, quam iterum dividemus in juris et facti in alio sensu, nam alia divisio prius necessario præmittenda est.

Tertia divisio infamiæ in civilem et canonicam.

4. Tertio ergo dividitur legalis infamia in civilem et canonicam, juxta cap. ult. de Secundis nuptiis, ibi, *Legalis infamia*, id est, per leges civiles introducta; est enim ibi sermo de infamia, quam lex civilis imponit mulieri, quæ intra annum viduitatis transit ad secundas nuptias, quam infamiam jus illud canonicum abstulit. Unde constat infamiam juris civilis, per se distinctam esse ab infamia juris canonici. Quanquam verum sit infamiam juris civilis, quæ per jus canonicum expresse sublata non est, etiam esse infamiam canonicam, ut notavit Innocentius, in cap. Qualiter et quando, 2, de Accusat., et sumitur ex cap. Omnes, 1, 6, quæst. 1: *Omnes*, (inquit Adrianus Papa) *infames esse dicimus, quos leges seculi infames appellant.* Quod intelligendum est, nisi jus ipsum canonicum talem infamiam abstulerit; nam tunc potius ipsa infamia civilis per superiorem potestatem juris canonici sublata censetur, ut bene notavit Glossa in dicto cap. *Cum secundum Apostolum.*

5. *Duplex regula ad dignoscendam infamiam canonicam.* — *Prima.* — *Secunda.* — *Aliqua peccata inducunt infamiam canonicam quæ non inducunt civilem.* — Unde duplex solet statui regula ad cognoscendam infamiam canonicam, quæ ad nos pertinet. Una est, omnem infamiam civilem per jus canonicum non revocatam, esse canonicam, non quia a jure civili lata est, sed quia a jure canonico accepta est, vel expresse in dicto cap. Omnes, vel tacite, dum eam non aufert, nam tanquam in re sibi favorabili, et rationi conformi consentire videtur. Secunda regula est